

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 27 maja 2021 r.

Pozycja 93

POSTANOWIENIE z dnia 25 sierpnia 2020 r. Sygn. akt Ts 54/20

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Leon Kieres,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej M.J. w sprawie zgodności:

- 1) art. 394³ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.) alternatywnie art. 394³ § 2 pkt 2 wskazanej ustawy z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 176 ust. 1, art. 176 ust. 1, art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469) z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 2 Konstytucji

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 16 marca 2020 r. (data nadania) M.J. (dalej: skarżący), reprezentowany przez radcę prawnego ustanowionego pełnomocnikiem z wyboru, wystąpił z żądaniem przytoczonym na tle następującego stanu faktycznego.

1.1. Sąd Rejonowy w K. (dalej: Sąd Rejonowy) 19 grudnia 2006 r. wydał nakaz zapłaty (sygn. akt [...]), od którego skarżący wniósł sprzeciw. 21 października 2009 r. Sąd Rejonowy wydał w tej sprawie wyrok, od którego skarżący wniósł apelację. Została ona odrzucona postanowieniem z 2 sierpnia 2010 r. Rozstrzygnięcie to, jak też postanowienie w przedmiocie częściowego zwolnienia od opłaty od zażalenia, zostało zaskarżone przez skarżącego. Zażalenie od pierwszego z orzeczeń zostało odrzucone postanowieniem z 10 maja 2011 r., natomiast od drugiego, oddalone postanowieniem z 16 marca 2011 r. Od tego czasu pozwany składał środki zaskarżenia, które były odrzucane na podstawie art. 370 w związku z art. 397 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (obecnie: Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.; dalej: k.p.c.).

Ostatnie z zażaleń skarżącego wpłynęło do Sądu Rejonowego 12 listopada 2019 r. i dotyczyło postanowienia tego sądu z 15 października 2019 r. w sprawie odrzucenia kolejnego zażalenia. Sąd Rejonowy – stosując art. 394³ k.p.c. – zarządzeniem z 23 grudnia 2019 r. (sygn. akt jw.) pozostawił to zażalenie w aktach sprawy bez dalszych czynności jako wniesione jedynie dla zwłoki. Jednocześnie Sąd odnotował prawomocność wydawanych od 2010 r. postanowień, których przedmiotem było odrzucenie składanych przez skarżącego środków zaskarżenia, jak również prawomocność – z dniem 8 grudnia 2009 r. – wydanego w sprawie wyroku z 21 października 2009 r. Skarżący dołączył do skargi konstytucyjnej kopię zażalenia od powyższego orzeczenia, informując jednak, że nie nadano mu dalszego biegu.

Skarżący 14 stycznia 2020 r. wniósł skargę na przewlekłość postępowania toczącego się przed Sądem Rejonowym.

Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z 20 lutego 2020 r. (sygn. akt [...]; dalej: postanowienie Sądu Okręgowego) odrzucił powyższą skargę. W uzasadnieniu Sąd wyjaśnił, że postępowanie zostało już prawomocnie zakończone, co oznacza, że wniesioną skargę należy uznać za niedopuszczalną, a w konsekwencji odrzucić. Orzeczenie to zostało wskazane przez skarżącego jako ostateczne rozstrzygnięcie w jego sprawie.

1.2. Niezależnie od sprawy rozpatrywanej przez sądy w K., równolegle toczyło się postępowanie przed Sądem Rejonowym w Tychach (sygn. akt [...]), w którego toku skarżący wniósł o wyłączenie kilkorga sędziów oraz referendarzy sądowych z tego sądu. Postanowieniem z 9 czerwca 2017 r. (sygn. akt jw.) Sąd oddalił wniosek skarżącego w tej sprawie.

Zażalenie od powyższego orzeczenia zostało odrzucone postanowieniem Sądu Okręgowego w K. z 6 lutego 2018 r. (sygn. akt [...]). Złożony przez skarżącego wniosek o uzasadnienie przedmiotowego rozstrzygnięcia został odrzucony postanowieniem Sądu Okręgowego w K. z 21 sierpnia 2018 r. (sygn. akt jw.; dalej: postanowienie z 21 sierpnia 2018 r.). Sporządzenia uzasadnienia tego rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy w K. odmówił postanowieniem z 27 grudnia 2018 r.

W toku postępowania skarżący składał kolejne, analogiczne wnioski. Ostatnim orzeczeniem wydanym w tym przedmiocie było postanowienie Sądu Okręgowego w K. z 26 lutego 2020 r. (sygn. akt jw.; dalej: postanowienie z 26 lutego 2020 r.), którym odmówiono sporządzenia uzasadnienia postanowienia z 26 listopada 2019 r. (sygn. akt jw.) w przedmiocie odmowy sporządzenia uzasadnienia postanowienia tego sądu z 22 marca 2019 r. (sygn. akt jw.).

W piśmie z 2 marca 2020 r. (sygn. akt jw.; dalej: pismo SO) – do którego załączono postanowienie z 26 listopada 2019 r. – Sąd Okręgowy w K. pouczył skarżącego, że nie przysługuje mu zażalenie, jak również poinformował, iż postanowienie to nie podlega uzasadnieniu ani z urzędu, ani na wniosek. Jednocześnie wyjaśniono, że kolejny wniosek o uzasadnienie zostanie pozostawiony w aktach sprawy bez nadania mu dalszego biegu. Skarżący dołączył do skargi konstytucyjnej kopię wniosku o uzasadnienie postanowienia z 26 lutego 2020 r., jednak nie wskazał, czy w sprawie tej zapadło rozstrzygnięcie. Postanowienie z 26 lutego 2020 r. oraz pismo SO zostały wskazane przez skarżącego jako ostateczne rozstrzygnięcia w jego sprawie.

Postanowieniem z 24 marca 2020 r. Sąd Apelacyjny w K. (sygn. akt [...]) oddalił skargę skarżącego o stwierdzenie przewlekłości postępowania przed Sądem Okręgowym w K. (sygn. akt [...]).

2. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 10 czerwca 2020 r. (doręczonym pełnomocnikowi 22 czerwca 2020 r.) skarżący został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi, m.in. przez:

a) wskazanie, czy kwestionuje on cały art. 394³ k.p.c., czy jego poszczególne jednostki redakcyjne,

b) doręczenie poświadczonych za zgodność z oryginałem odpisów orzeczeń oraz zarządzeń wydanych w toku postępowań, które były podstawą wniesienia skargi konstytucyjnej,

c) doręczenie oryginałów lub odpisów poświadczonych za zgodność z oryginałem dokumentów potwierdzających datę otrzymania wskazanych przez skarżącego ostatecznych rozstrzygnięć,

d) wyjaśnienie, czy po wydaniu postanowień, o których mowa w punkcie b, w sprawach tych zapadły inne rozstrzygnięcia, a jeżeli tak, to doręczenie ich odpisów poświadczonych za zgodność z oryginałem oraz 4 kopii,

e) podanie informacji, czy od któregoś z orzeczeń lub zarządzeń wskazanych w skardze został wniesiony nadzwyczajny środek zaskarżenia,

f) wskazanie:

– jakie wolności lub prawa skarżącego, wyrażone w art. 45 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji zostały naruszone przez zakwestionowany w skardze art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469), i w jaki sposób,

– jakie wolności lub prawa skarżącego, wyrażone w art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 176 ust. 1, art. 176 ust. 1 Konstytucji zostały naruszone przez przepis wskazany w wyniku wykonania punktu a, i w jaki sposób.

W piśmie procesowym z 26 czerwca 2020 r. (data nadania) skarżący odniósł się do powyższego wezwania.

Wskazał, że kwestionuje cały art. 394³ k.p.c., niemniej z ostrożności procesowej zaskarża alternatywnie art. 393³ § 2 pkt 2 k.p.c., jako mający kluczowe znaczenie dla zakwestionowanej normy prawnej. Wyjaśnił, że nie wniósł w żadnej ze spraw nadzwyczajnego środka zaskarżenia.

Odnosząc się do art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469) podniósł, że narusza on zasadę zakazu retroakcji. Podkreślił, że zgodnie z utrwalonymi poglądami judykatury oraz orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, niedopuszczalna jest nowelizacja przepisów prawa procesowego „w sposób obejmujący już toczące się postępowania”. Zaznaczył, że liczył „na wskazany w ustawie efekt skuteczności swych działań”, ponadto oczekiwał „(co najmniej w sprawie przed Sądem Okręgowym w K.) uzyskania uzasadnienia orzeczenia, które to prawo do poznania motywów orzeczenia wynikało wprost z ustawy”. Stwierdził, że zmiana „praw nabytych” w toku postępowania jest nie do pogodzenia z zasadami państwa prawa oraz prawem do rzetelnej procedury sądowej.

Nawiązując do zakwestionowanego art. 393³ k.p.c. wyjaśnił, że odrzucenie środka zaskarżenia tylko z tego powodu, iż wydłuża postępowanie, jest działaniem naruszającym istotę prawa do dwuinstancyjnego postępowania. Podkreślił, że z art. 45 Konstytucji nie wynika obowiązek wydania orzeczenia niezwłocznie lub natychmiast, a sama sprawność postępowania „nie jest jedynym kryterium wynikającym z art. 45 ust. 1 Konstytucji”. Wskazał też, że „wprowadzenie [...] uznaniowego mechanizmu w art. 394.3 KPC i to mechanizmu o bardzo płynnych i niedookreślonych granicach stosowania – jest naruszeniem zarówno prawa do rzetelnego postępowania, jak i prawa do skutecznego środka odwoławczego w zakresie określonym ustawą”.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymogom.

2. Przedmiotem zaskarżenia w niniejszej sprawie uczyniono następujące przepisy:

a) art. 394³ lub alternatywnie art. 394³ § 2 pkt 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.; dalej: k.p.c.), o treści:

„§ 1. Niedopuszczalne jest zażalenie wniesione jedynie dla zwłoki w postępowaniu.

§ 2. Za zażalenie wniesione jedynie dla zwłoki w postępowaniu uważa się:

1) drugie i dalsze zażalenie wniesione przez tę samą stronę na to samo postanowienie,

2) zażalenie na postanowienie wydane w wyniku czynności wywołanych wniesieniem przez tę samą stronę wcześniejszego zażalenia

– chyba że okoliczności sprawy wykluczają tę ocenę.

§ 3. Zażalenie, o którym mowa w § 1, pozostawia się w aktach sprawy bez żadnych dalszych czynności, w szczególności nie przedstawia się go do rozpoznania sądowi właściwemu. To samo dotyczy pism związanych z jego wniesieniem.

§ 4. O pozostawieniu zażalenia i pism związanych z jego wniesieniem zawiadamia się stronę wnoszącą tylko raz – przy wniesieniu zażalenia.

§ 5. Przepis art. 380 stosuje się odpowiednio”

b) art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469; dalej: ustawa zmieniająca k.p.c.) w brzmieniu:

„Do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustaw zmienianych w art. 1 i art. 5, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą”.

3. Skarżący jako ostateczne rozstrzygnięcia w jego sprawie wskazał: postanowienie Sądu Okręgowego w K. z 20 lutego 2020 r. (sygn. akt [...]); dalej: postanowienie Sądu Okręgowego w K.), postanowienie Sądu Okręgowego w K. z 26 lutego 2020 r. (sygn. akt [...]); dalej: postanowienie Sądu Okręgowego w K.) oraz pismo Sądu Okręgowego w K. z 2 marca 2020 r. (sygn. akt jw.; pismo Sądu Okręgowego w K.).

3.1. Trybunał stwierdza, że pismo Sądu Okręgowego w K. nie może być uznane za ostateczne rozstrzygnięcie w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji. W piśmie tym nie orzekano o prawach czy obowiązkach skarżącego, lecz jedynie pouczone go, że na postanowienie Sądu Okręgowego w K. nie służy zażalenie i nie podlega ono uzasadnieniu, jak również o tym, że kolejny wniosek o uzasadnienie zostanie pozostawiony w aktach bez nadania mu dalszego biegu. Sąd Okręgowy w K. nie rozstrzygał o powyższych kwestiach.

3.2. Trybunał stwierdza również, że ani art. 394³ k.p.c., ani art. 9 ust. 2 ustawy zmieniającej k.p.c. nie były podstawą wydania postanowienia Sądu Okręgowego w K., jak również, że art. 394³ k.p.c. nie był podstawą wydania postanowienia Sądu Okręgowego w K.

Odnosząc się do rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego w K., Trybunał zauważa, że postanowieniem tym odrzucono skargę na przewlekłość postępowania toczącego się przed Sądem Rejonowym w K. (sygn. akt [...]). Jak wynika z uzasadnienia przedmiotowego orzeczenia, podstawą jego wydania był art. 373 w związku z 397 § 3 k.p.c. w związku z art. 2 ust. 1,

art. 5 ust. 1 oraz art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz. U. z 2018 r. poz. 75, ze zm.). Sąd Okręgowy w K. nie orzekł o zasadności wniesionego przez skarżącego zażalenia, lecz w przedmiocie skargi na przewlekłość postępowania. Nie orzekł również w przedmiocie uzasadnienia któregośkolwiek z postanowień wydanych w toku postępowania przed Sądem Rejonowym w K. W konsekwencji, w sprawie tej nie mógł mieć zastosowania ani art. 9 ust. 2 ustawy zmieniającej k.p.c. ani art. 394³ k.p.c.

Ustosunkowując się do postanowienia Sądu Okręgowego w K. z 26 lutego 2020 r. (sygn. akt [...]), Trybunał zauważa, że w orzeczeniu tym odmówiono sporządzenia uzasadnienia postanowienia z 26 listopada 2019 r. (sygn. akt jw.) w przedmiocie odmowy sporządzenia uzasadnienia postanowienia z 22 marca 2019 r. (sygn. akt jw.). Sąd ten nie rozstrzygał o zażaleniu skarżącego, a tym samym nie sposób uznać, że art. 394³ k.p.c. był podstawą jego wydania.

3.3. Niezależnie od powyższego, Trybunał stwierdza, że zarzut niekonstytucyjności art. 9 ust. 2 ustawy zmieniającej k.p.c. jest oczywiście bezzasadny. Z pisma procesowego skarżącego z 26 czerwca 2020 r. (data nadania) wynika, że przed wejściem w życie ustawy zmieniającej k.p.c. – jego zdaniem – mógł on uzyskać „co najmniej” uzasadnienie orzeczenia w sprawie przed Sądem Okręgowym w K. Podkreśla on, że „prawo do poznania motywów orzeczenia wynikało wprost z ustawy [k.p.c.]”. Wyjaśnia, że „ustawodawca jednoznacznie [...] wskazał iż orzeczenie kończące postępowanie musi zostać uzasadnione [...]”.

Trybunał ponownie wskazuje, że postanowieniem Sądu Okręgowego w K. odmówiono skarżącemu sporządzenia uzasadnienia postanowienia tego sądu z 26 listopada 2019 r. (sygn. akt jw.) w przedmiocie odmowy sporządzenia uzasadnienia postanowienia z 22 marca 2019 r. (sygn. akt jw.). Postanowienie z 26 listopada 2019 r. nie podlegało uzasadnieniu również przed wejściem w życie ustawy zmieniającej k.p.c. Nie jest ono orzeczeniem kończącym postępowanie w sprawie. Nie jest i nie było zaskarżalne. W myśl art. 357 § 2 k.p.c., w brzmieniu przed wejściem w życie ustawy zmieniającej k.p.c., nie podlegało zatem uzasadnieniu. Tym samym zarzut niekonstytucyjności art. 9 ust. 2 ustawy zmieniającej k.p.c., należy uznać za oczywiście bezzasadny.

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na niniejsze postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.